

3.1. Zisk – jeden z kľúčových ekonomických ukazovateľov a zmena jeho chápania

Z KAPITOLY 3. Chýbajú nám nové pojmy a kritériá

P.F.Drucker, významný mysliteľ v ekonómii a manažmente z USA, dnes už nežijúci nestor, vo svojich ekonomických analýzach v oblasti manažmentu podnikov a politicko-ekonomickej štúdii Postkapitalistická spoločnosť tvrdí revolučný názor, že **zisk je časovo odlišeným nákladom budúcnosti**. A teda že zisk je **nákladom** podniku, hospodárskej organizácie, ktorý bude podnik, organizácia, potrebovať v časovo umiestnenej budúcnosti.

Už len toto tvrdenie prevracia ekonómiu „hore nohami“.

Tak si to skúsme objasniť.

„Vo vnútri podniku možno hovoriť iba o nákladoch. Ziskové stredisko je chybným pojmom, v rámci podnikov existujú iba nákladové strediská. O ziskoch môžeme hovoriť až vtedy, ak zákazník zakúpi tovar alebo službu a zaplatí za ne.“⁽⁶²⁾ *“Toto ešte môže ekonóm akceptovať bez dlhého zvažovania. Pretože účtová rozvaha organizácie sa spracúva za celok, za hospodársky subjekt, teda ten celok, ktorý má právnu subjektivitu.*

V súvislosti s podnikom, organizáciou všeobecne, však hovorí Drucker **o výsledku a nie o zisku**. Prirodené z toho vychádza, že správnym označením kladného či záporného hospodárenia podniku by mal byť *hospodársky výsledok* a nie zisk ako taký.

Problémom kapitalizmu ako ekonomického výrobného spoločenstva je ale nutnosť **oddeliť z hodnoty vloženého, teda investovaného kapitálu** takú hodnotu, ktorá zdokumentuje tú **nadhodnotu** vytvorenú organizovaním produkcie, zapojením kapitálu a úsilím, ktoré priviedlo obchodnou činnosťou skutočný finančný objem vyčíslený vo forme kategórie zisku do podniku, organizácie. Tento finančný objem v kapitalistickom výrobnom spôsobe je zdôvodňovaný vlastními kapitálu ako „odmena“ za podstúpené riziko podnikania. Je iba na škodu vecí, že politická ekonómia socializmu počas trvania zospoločenšteného vlastníctva výrobných prostriedkov pohodlne nechala kategóriu zisku a zásadne nedefinovala iný ukazovateľ vyčísľujúci nadhodnotu.

Avšak skúsenosti z praxe globálne fungujúcej ekonomiky nútia odborníkov uvažovať, prečo sa potom najmä po roku 2008 finančné globálne korporácie uchylujú takmer k podvodu, keď príliš vysoké **zisky** vytvárané predovšetkým procesom deregulácií trhov a národných ekonomík **zostávajú privátne, privatizujú sa vlastními kapitálu**, zatiaľ čo vysoké **straty** spôsobované poruchami deregulovaného globálneho trhu a praskaním „bublín“ na globálnych trhoch, **sa zospoločenšťujú, teda prehadzujú do nákladov štátnych a teda verejných rozpočtov**, ľudovou rečou, **straty sa znárodňujú**.

Ak totiž už takmer dekádu takto beztrestne prenášajú globálne súkromné korporácie hospodársku stratu na verejnosť, je potrebné prehodnotiť aj ekonomické kategórie **známe pod pojmom zisk/strata** a namiesto toho redefinovať ich pod súhrnnú kategóriu zvanú **hospodársky výsledok**. Potom platí, že ak je hospodársky výsledok kladný, teda „ziskový“ v starom vyjadrení, je čo rozdeľovať. Ale ak je hospodársky výsledok záporný, teda „stratový“ v tom archaickom vyjadrení, plne zaň prirodené zodpovedá podnik, organizácia, nech je akokoľvek globálna a veľká či malá. A politicky ani filozoficky sa nesmie odôvodňovať vykompenzovanie strát, či spoločenská záchrana finančnej korporácie, nech by bola akokoľvek veľká, obavou že „je príliš veľká aby mohla zbankrotovať“. **TO PREDSA POPIERA SAMU PODSTATU KAPITALIZMU A SLOBODNÉHO TRHU!**

Drucker išiel ale ešte ďalej, revolučnosť jeho idey je v tom, že „to, čo sa nesprávne označuje ako zisk, sú v skutočnosti náklady, náklady na budúcnosť podniku a ekonomiky“⁽⁶³⁾.

Aj keď to Drucker adresoval manažérom, pre modelovanie **ekonomiky po kapitalizme**, teda aj *ekonomickej demokracie*, životne dôležité je uvedomiť si, že „*je potrebné zmeniť terminológiu a používanie úplne zavádzajúcich účtových číselných údajov*“.

Ani D.Schweickart vo svojom diele nevytlučil z ekonomických pojmov *ekonomickej demokracie* pojem **zisk**. **Tento pojem zisku však spája veľmi správne s problémom prerozdelenia výsledkov výroby a do popredia posúva vysvetľovanie oprávnenosti či neoprávnenosti kapitalistovho zisku**: pýta sa, na základe čoho možno určiť, že ide o spravodlivé rozdelenie, na základe čoho možno stanoviť, aké množstvo výsledného produktu dostane každý účastník výrobného procesu⁽⁶⁴⁾?

Pre nás ekonómov, *tvoriacich ekonomický systém v čase po kapitalizme*, tým vzniká hlavolam, ako zároveň kvalifikovať a kvantifikovať prácu vloženú do výrobného procesu (pretože ľudskú prácu bude potrebné vkladať do výrobného procesu aj keď by bol stopercentne automatizovaný -vždy je tu niekto, kto kontroluje proces, či kto odviezol svoju prácu pred zostavením plne automatizovaného výrobného procesu) a zároveň ako „*kalkulovať*“ zisk z tohto výrobného procesu, pretože nám „zmiznú“ prvky hodnoty a nadhodnoty (surplus), kde hlavne o nadhodnotu sa viedol celý politický, ideologický a až revolučný zápas po celé 20.storočie medzi marxistami a liberálmi i klasickými ekonómami.

A Drucker ako keby nám odpovedal na túto otázku sám:

„Náklady na uchovanie vlastnej existencie organizácie, zodpovednosť za pokrytie nákladov na riziká, zmeny, inovácie i zajtrajšie pracovné miesta pre dnešnú mládež a pre ľudí, ktorí sa ešte len pripoja k armáde pracovných síl, to všetko manažéri nemôžu urobiť skôr, kým sa najprv nepresvedčia, že číselné údaje ich vlastného podniku, z ktorých sami pri riadení (a teda i zamestnanci v samospráve pri rozhodovaní, moja poznámka) vychádzajú, odrážajú realitu a nie ilúziu „zisku“⁽⁶⁵⁾. „Ak sa manažéri (a teda i zamestnanci - pozn.) sami neprinútiť, aby si pri každom pohľade na svoje čísla v účtovníctve uvedomili, že **žiadny „zisk“ neexistuje, že existujú iba „náklady na uchovanie vlastnej existencie“**, budú naďalej tvrdiť úplné nezmysly. A náklady na uchovanie vlastnej existencie možno s vysokou pravdepodobnosťou odhadnúť na niekoľko rokov dopredu práve preto, že to nie sú až tak „budúce náklady“ ako skôr „časovo rozlíšené náklady“ (súčasnosti).

Pre nás pri tvorbe *ekonomického modelu spoločnosti po kapitalizme* má toto zdôvodnenie nesmierny význam, ktorým môžeme korigovať ilúzie o tom, ako si budú v zamestnaneckej samospráve pracovníci rozdeľovať „rozprávkové zisky“ kapitalistov a bohatnúť bez toho, aby si nevytunelovali vlastný podnik, vlastný životodarný zdroj, a zároveň aby bolo možné všetkým obyvateľom v krajine zdôvodniť, ako budú v ekonomickej demokracii hospodárske výsledky rozdeľované a používané tak, aby nedošlo k diskriminácii alebo schudobneniu ostatných obyvateľov, dokonca aby nedochádzalo k násilnému schudobneniu a vyvlastneniu dovedajších majiteľov kapitálu.

Pre prechodné štádium v ekonomike bude toto rozhodujúci argument, ktorým bude možné presvedčať pre nenásilný prechod organizácií od pôvodných vlastníkov kapitálu a teda podnikov do rúk zamestnaneckých samospráv – ***všetko sa udeje na základe nového poznania, že zisky neexistujú, bola to vytvorená ilúzia v časoch, keď sa práca používala ako tovar a vchádzala do výrobného procesu ako náklad.***

Zdroje cit.

(62)Drucker – *Postkapitalistická spoločnosť*, str.54,

(63)Drucker – *Řízení v turbulentní době* str.34,

(64) Schweickart – *Ekonomická demokracie - po kapitalizme*, str.55,

(65) Drucker – *Řízení v turbulentní době* str.34,